

KRONOLOJİK YAŞIN BELİRLENMESİ (YAŞ TAYİNİ)

Okula başlama, evlenme, işe başlayabilme, askere alınma gibi konuların yanı sıra bir suçun sanığı ya da mağduru olma, yargılanma, alacağı ceza miktarı ve niteliği gibi konularda kronolojik yaşın ortaya konması önemli bir faktördür. Kronolojik yaşın bilinmemesi, hem sosyal, hem de hukuki açıdan sıkıntılara yol açmaktadır. Ülkemizde nüfus kayıtlarının yeterli olmayışı, doğumların her zaman hastanelerde olmayışı, nüfusa geç kaydedilme ya da hiç kaydedilmeme gibi nedenlerle, belki de en önemlisi hukuki problemlerde sanığa yarar sağlamak amacıyla kronolojik yaşın belirlenmesi istenebilmektedir.

Kişinin yaşı, ceza sorumluluğunun belirlenmesi yanında okula başlama, evlenme, işe başlayabilme, memur olma, askere alınma gibi hukuki ehliyetini belirleyen durumlarda yasal haklarını da etkilemektedir. Ülkemizde nüfus kayıtlarının yeterli olmayışı, doğumların her zaman hastanelerde olmayışı, nüfusa geç kaydedilme ya da hiç kaydedilmeme gibi nedenlerle, belki de en önemlisi hukuki problemlerde sanığa yarar sağlamak amacıyla kronolojik yaşın belirlenmesi istenebilmektedir (*Adli bir olgunun yaşı sorulduğunda kronolojik yaşın saptanması istenmektedir*).

Yaş Tayininde Kullanılan Yöntemler: Günümüzde yaş tayininde kullanılan yöntemler genel olarak 4 grupta toplanmaktadır. Bunlar; radyolojik, morfolojik, histolojik ve moleküler yöntemlerdir. Yaş tayininde en sık başvurulan yöntem radyolojik yöntemlerdir.

Kronolojik yaş (takvim yaşı); kişinin doğumundan itibaren belli bir zamana kadar geçen süreye denir. Yaş tayininde sıklıkla başvurulan kemik yaşı ise, kişinin radyolojik metotlarla saptanan mevcut kemik gelişim düzeyinin karşılık geldiği yaşın kronolojik yaşa atfedilmesidir. Kemik ve/veya diş gelişim derecesi radyolojik yöntemlerle saptanıp bilimsel olarak kabul görmüş metotlardan biri kullanılarak yaş tayini yapılabilmektedir. Kemik yaşı kemik gelişimini gösterir ve kemiğin gelişimini etkileyen birçok faktörlerden (hastalıklar, genetik, coğrafya vb) etkilenmektedir. Bu yüzden kemik yaşı ile kronolojik yaş her zaman aynı olmaz. Buna rağmen günümüzde canlı bireylerin yaş tayini istendiğinde kemik yaşı tüm dünyada en çok kullanılan yöntemdir.

Yaş tayininde olgunun gelişim düzeyi de hangi yöntemin uygulanacağını belirler. Bebek, çocuk ve ergenlerde iskelet değişimleri (örneğin uzun kemiklerin epifizlerinin kapanması gibi) genetik ve hormonal etkenler tarafından yönlendirildiği için tahmin edilen yaşla kronolojik yaş arasında küçük farklar olur. Bu durum erişkinliğe erişmemiş kimselerde, erişkin kişilere göre daha kolay ve daha doğru yaş tayini yapılmasını sağlar.

Yetişkinlerde; yaş tayin için diş, simfisis pubis, dördüncü kosta, kemik histolojisi, ileumun aericular yüzünün ve asetabulumun değerlendirilmesi gibi çalışmalar yapılmıştır. Ancak radyolojik yöntemlerle 26 yaşına kadar yetişkinlerde tıbben kabul edilebilir sınırlar içinde yaş tayini yapılabilmektedir. Daha ileriki yaşlarda radyolojik yöntemlerle yaş tayininde, tayin edilen yaş aralığı, tıbben kabul edilebilir sınırların çok üzerinde olmaktadır. İskelet gelişimini etkileyen cinsiyet, ırk, endokrin bozukluklar (hipotiroidizm, konjenital adrenal hiperplazi ve puberte prekoks gibi), beslenme bozuklukları, sistemik hastalıklar, doğumsal bozukluklar, konjenital sendromlar, konstitüsyonel gelişme geriliği, çevresel ve coğrafik faktörler gibi birçok etken radyolojik yöntemle yapılan yaş tayininin doğruluğunu etkilemektedir. Radyolojik değerlendirmenin yorumlayan kişinin beceri ve deneyiminden etkilenmesi de diğer dezavantajdır. Ayrıca radyolojik metotlar topluma özel referansa gereksinim duyarlar.

Dikkat edilecek noktalar: Mevcut yöntemlerle, kronolojik yaşın kesin olarak belirlenmesi mümkün değildir. Uygulamada, kronolojik yaşın belirlenmesinde; boy, ağırlık, ergenlik belirtileri, cilt ve kılırdaki değişiklikler, göz değişiklikleri, psikolojik gelişim, dişlerin durumu, kemik gelişimi gibi faktörler kullanılmaktadır.

Aynı sosyal ve ekonomik koşullarda büyümüş ve aynı etnik kökene mensup çocuklar arasında dahi gelişimsel açıdan büyük farklılıklar olabilmektedir.

Kronolojik yaşın kemiklerden ve dişlerden belirlenebilmesi için, söz konusu popülasyona özgü normal dağılım eğrileri oluşturulmalıdır.

Son yıllarda çocuklarda büyüme temposunun arttığı ve olgunlaşmanın daha erkene kaydığı belirtilmektedir. Yaşın doğru olarak belirlenmesi, özellikle 15 ile 20 yaş arasında zordur. Fakat hukuki değerlendirmelerde, özellikle bu yaş grubu için yaşın kesin olarak belirlenebilmesi çok önemlidir.

Yapılan çalışmalarda, bu yaşlarda kemik gelişiminin, mevcut atlaslara göre 2-3 yaş ileri olduğu görülmüştür. Kemiklerin erken gelişimi, çoğu zaman mağdur aleyhine kullanılmaya çalışılmakta ve yargı sürecinde kronolojik yaşın belirlenmesi istenmektedir. Bu olgularda; temel belirleyici, fiziksel gelişim (kemik gelişimi ve epifiz hatlarının kapanması, dişlerin gelişimi ve apekslerin kapanması vs.) olmamalı, adli tahkikat bilgileri de (doğum kaydı, okula başlama yılları, doğum günü-kutlama, aile fotoğrafları vs.) dikkate alınmalıdır. Yaşın tahmini olarak ortaya konmasında, birden fazla parametrenin birlikte kullanılması en sağlıklı sonucu verecektir.

Yararlanılan kaynaklar

[1] Tıplamaz S. Postmortem Dokulardan Aminoasit Rasemizasyon Tayini ile Kronolojik Yaşın Belirlenmesi. İstanbul 2017 (Tıpta Uzmanlık Tezi – Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı) [2] Dağlı ET, İnanıcı MA eds Üniversiteler İçin Hastane Temelli Çocuk Koruma Merkezleri El Kitabı ("Önce Çocuklar: Çocuk Koruma Mekanizmalarının İl Düzeyinde Modellenmesi Projesi" kapsamında hazırlanmıştır) Ankara 2010: 34.